Composiciones Vascas

1

CUADERNO

PARA USO DE

José Mª de Arizmendi-arrieta

"Aita gurea"

I Aita gurea, zerucetan zagozana, santifi-
cadu bedi zure izena, betor-gugana zure
erreñua, egin bedi zure borondatea zeruan
lez lurrean be. Emoiguzu gaur geure egune-
roko ogia, parkatu eiguzuz geure zorrak, geuk
geure zordunai parkatzen deutzaguzan lez,
eta ez eiguzu tentaziñoan jausten itxi, baña
gaitzetik jagon gaizuz. Alan izan dedila.

"Agur María"

Agur María, graziaz betea, Jauna da
zugaz, onetsia zara zu andre guztien artian
eta onetsia da zure sabeleko frutua. Santa María,
Jaungoikoaren ama, erregutu egizu gu pe-
katarioen alde. Amen.

"Gloria"

Aintza Aitaria eta Semeari ta Espiritu Santuari. Len lez orain, beti ta amaibako egunetan. Alan izan dedila.

J. M. de Arizmendi

Josu Érregearen eguna.

II. Goizean jaiki giñanean campo guztia uretan egoan. Gau guztian euria ezala geratu esan zeikian. Baña, derrpora jaun beltza egon aren, gure biotza pozan pozez ezin zan egon.

Amaiketa erdietan juan giñan etxe ederronen Eleiz nagusira. An, gogalkunde ostian, euki genduan Meza deuna. Apaiz-geiak gugnok artu genduan Zeruetako Érregea, Eukaristia deritson Ykurtoncan edo Sacramentuan

Gure abeslariak abesti ederak abestu ebezan Meza bitartean.

Eskerak emon ondoren Jaun oni, egin euzkuzan mesediak gaitik, armusatseta-

juan giñen jantokira.

Onen ondoren geure gelaetara oiak egin eta gelak garbitutera. Ok zerezgiñ oneik amaitu genduzenean, bederatzi ta erdietan, urten genduan Gazteiz-ko eleiz nagusira juateko.

Guria zan pára pare; aterki bakoitzaren azpian bi ta iru ~~joaten~~ joan giñan bata besteari saltaka, eta aterkiari tiraka.

Amaiketako an giñan. Meza nagusia Pildain jaunak esan eban, eta geure abeslariak abestu eben meza eder bat.

Mentzaka jaunak egin eban itzaldi luzea eta edera. Guztiok poz pozik entzun geuntzan.

Amabiak ziran andik urten eta etxe-

ruitz asi giñanean. Orduan, esteŕak Jaunari ez zan curirik, baña bai aize otza eta gogoŕa.

Ordubat laurden gutxiago zan bazkaldu-ten astean. Mojatxuak bazkariederá ipiñi euskuen. (Premiña ere bagenduan; estariak sikuak geunkezan eta aurek leuntutzeko eta apur bat berotutzeko bazta apur batek ez zuan kalterik egingo.)

Eta alan izan zan; bazkal ostian goizian aineko otza egin aren, ez genduan ainbeste sentitutzen.

Yru ta eraietan Eleiz nagusian Vesperak abestu genduzan.

Eta seiretan ikas-tokira zortzirak arte. Zortziretan apaldu eta bederatzi ta erdi-

etzan ogera, bijaramonian seiretan jaiki-
teko.

Onela amaitu zan gure Jaun eta Erre-
ge Josuren eguna.

Arizmendi-arrieta-tar Josebed

Ederto

Gazteiz-[illegible] 30-IX-31

Gazteiz'tik 1931'ko Azaroaren 11'ean.

Arizmendi-arietatar Joseba Jaunari.
Markiña'n

III Nere guraso eta anai-arreba laztanak: Azpaldiditik zueri idatzi gura dotela egon naiz, baña zuek, dakizun lez ikastetxe batera juan eran lenengo egunetan beste zeregin asko egoten dirala, orregaitik ba estotzuet lenago idatzi.

Uzte dot zuek or ondo ibiliko zariela danok, Jaunari eskerak; eta jakiñ guran egongo zariela ni zelan ete nabilen.

Ez egizube ba neure arduerarik euki: Ni osasun onakin oso ondo nabil etxe eder onetan. Eta goizean goizean jaungoikoa artu ostean zuek gaitik Zeru eta lurren Egileari eskatuten diot Beraren eskeriakaz eta laguntasunakaz lagundu daizuela.

Ederto jaten emoten dauskube. Goizean akeita-esnea opil batekin. Bazkaria ona, baso txo bat ardorekin. Afaria ere ez txarra

Egunik geyena ikasten igaroten dogu. Jolasteko goizean orduerdi eta arratsaldean ordu ta erdi ditugu. Eta esan leiteke egun guztian zerbait egiten gaudela.

Irakasleak oso onak ditugu ze ixa geure lano eurak guk ikasten geyago leyatuten dira. Eta uste dot uste onetan asko

ikasiko dogula.

Grantziak Iñaki'ri eta Kepa'ri eta nire beste ezagunei, eta mozu asko zueri eta nire anai-arebari.

Agur, ta ba-dakizute biotzez maite zaituela zuen seme

Josebark

Polita - polita

IV Marquiña'ko Eleiz-nagusia

Marquiña'ren alde batean ikusten da etxe aundi bat. Bere ormak besteen aldian aundiak dira. Zoriaren erdian dauka erlojo audi bat, uri guztitik ikusteko modukua. Bertara joateko bide bat zabal eta ederra dago uritik

Eta bide oretan gojazela alderdi bietan ikasten ditugu jauregi apaiñtuak, baratz ederak bera apaiñduak dituezela euren albuetan.
Gero dator zelai lau ta zabal bat. Zugatz batzuk ere badira zelai oretan. Bere eskuman dago ereka txiki baña garbi bat. Aurean Artzipreste jaunaren etxea. Atzean Gaitan'en jauregia eta beste aldean, eskerean Eleiza. Eleizpea zabala da, losa zabal ederezkua bere azpia. Eskumako alderdian dauko atet bat, atzian beste bat. Eleiz barrua aundia da. Bederatzi altara ditu Nagusia urre gorriz [illegible] estaldula

V Josu'ren lenengo miraria

Aldi aretan Josu bere Ama eta ikaslaria-kin Canan'go bere senideak euren eztegu-rako kinbidau eben. Juan ziran be. Bazkari erdian egozala ardaua amaitu zan. Senar emaz-te gazteak larritu ziran.

Eta orduan Miren bere Seme maitearen-gana juan zan eta esan eutzon:

— Josu, ardaoa amaitu da eta ain barik dagoz.

Josuk erantzun eutzon: Zuri eta Neri zer deusku ba?

Baiña Miren au gaitik juan zan etxe are-tako otzeiñen gana eta esan eutzen:

Joan zaite Josu'gana eta [illegible] egizue Beran

esana.

Eta Josu eraukiturik senar-emazte aren larritasunakaz esan eutzen otzeiñari: Urakaz bete egizubez ontzi oriek eta gero ekarri egizuez Neregana.

Alan egin eben. Bere aurrean utzi zituenian, ontzi ebazan Josuk eta urakaz beteteko ontzi arek ardo biurtu ziran.

Otzeiñak orduan maiko nagusiari eruan eutzen ardo ura. Eran eban onek apur bat zelakua zegoan ikusteko. Ez zekian Josuren miraria; eta esan eutzen nagusi onek senar-emazte gazte areri: Zergaitik gorde dozu azkenerako ardo obea? Ez ildakizube lenengo obea ekarten dala eta gero, danak naikoa eranda dagozenean, txarragoa? Jakin ebenian eztegu aretan ziranak Josuren miraria, danak Berarengan siñes-

tuten eta jarraitzen asi ziran.

~~B~~ Bien

VI Ugarazizoak Jupiterri erregea eskatuten dotze.

Ugarazizoak erregebarik zegozan, eta Jupiterri erregebat bialtzeko erregutu eutzen. Baña onek lenengotan ez zoken jaramonik egin. Baña alako baten aspertuta aren erreguakin, egur bat erregekat bota eutzen. Lenengotan bildur aundia izan eutzen, baña apurka apurka galdu eben bildur ori eta asi ziran erregearengana urreratzen, eta illusi ebenian onek ez ebala ezertxo be egiten, bere gañera igon eben danak eta aintxe egin zituz-

zan euren asmo eta eguinbear danak.

Gero bañiño asi ziran Jupiter'i erreguez eskatuten, ura ez zala erregea ta.

Eta orduan Jupiter guztiz iraunduta eta amorratuta, bota eutsen zirauan aundi eta ikaragarri bat. Au asi zan danak irunsten. Ugaraztxo gaixoak estututa eta negarrez erregu-ta eutsen Jupiter'i errege ura kentzeko. Baña dana alperrik izan zan, onek ez eutsen entzun.

Egun gutxi baño lenago bat ere ez zan agiri. Zirauanak danak irunsi zituan bat ere utzi barik

Josuren jayotza.

VII Belengo uritxoa dana lagunez beteta egoan, eta Joseba eta Miren lenengo euren senideen gana juan ziran ostatu eske, baña onek ez eutzen emon. Gero juan ziran beste etxe batzuetara, baña ain txiroak eta lenderiak zirala ikusirik, ez eutzen onek be emon gura izan. Gaba zan eta jakiñik gau artan jayo biar ebala Jaungoikoaren Seme-Bakarra estalpe edo txabola zar baten geratu ziran.

Negu gorriaren gau erdian jayo da Josu, Jaungoikoaren Semea! Otzak dardar dauko. Bere Amak mantel garbi eta txuri batzuetan batuten dau. Estuka seaskarik eta aska baten ipinten dau lasto batzuk biguingarri dituala. Idi batek eta

beste astotxo batek berotuten dabe euren urna-zeagaz.

Zeruko aingerutxoak Belen'go artzaiñek aitzen emoten dabe Jaungoikoaren Semea jayo dala eta jateko txabolara eta gurtutzeko / Eta aldeten dabe andik abestuten danak "Gloria in Excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis" Goyetan Jaungoikoari aintza eta ludian ongiñaieko gizonei pentza.

VIII

Josu Egitora.

Iru errege Magoiak Jesu gurtu ebenien Herodes'en esanari jaramonik egin barik, aingeruak esan eutzen lez, beste bide batetik joan ziran euren luzera

Herodes zain egon zan noiz etoriko ete ziran, bera juateko eta ilteko Jaungoikoa'ren Semea (zala) etzat Judea-ren erregea zala ta jayo zan Umetxoa. Bildurra eukan ta, Judearen Bakalduntza onek kenduko eteotsen. Baña Magoak ez zirala agiri ikusi ebanian, bere gudariei agindu eutsen Belengo uritxuko urte bitik bera-ko ume guztiak ilteko, onela Judearen errege jayo-barria ere ilgo ebelakoan.

Gau erdian Joseba dontzuari agertu jakon aingeru bat eta onek azaldu eutson Herodes gaistoaren asmo txarra onela: Joseba, jaiki zaitez, artu egizu Umetxoa eta bere Ama eta albait ariñen zoaz Egiptora. Herodes madarikatuak Umea iltea nai du ta.

Au entzun ebanian Joseba jaiki zan eta gertatu ebazan bere gauzatxoak. Ipiñi eban astotxoa eta onen gaiñian bere emaztea, Miren, Ume Josu altzoan

ebala eta irten zuan, gaua otza eta baltza izan arren

goiko Jaunaren naia betetera. "Ta-ka, ta-ka, isil txamar

duaz. Umetxoa Ama Kutunaren altzoan erdi lo eta isil-

isilik. Josebak laintzu Maire, diartxo bat egiten dio astoari.

Eguna argituta geroago bide-kurutz bat aurkitu eben.

ez zekien nora juan. Baña an alboko solo baten

ikusi eben gizonbat garia [erein]iten. Eta euren ganatz

etori zanian Josebat esan eutson au:

— Egun on, gizon.

— Baita zuei ere,—erantzun eutsen langileak.—

— Esango zeuskida mesedez zein dan emen Egi-

tuerako bidea?

— Onixe, eskumatara.

— Ora laister alegatuko ete gara?

— Ez iraunidik bide zatia daukezu.

— Eskerik askorik ez dotzugu ematen, baña zu

etori zaitez biar ona garia ebatera itayagaz. Agur.

Au entzun ebanian leguiña oso ikaratuta geratu zan.

Sendi deunak aurera jarraitu eban.

Biaramonian goizean goizego etorizan leguiña itayagaz eta, ain gari edera ikuzi ebanean ikaratuta geratuzan nortzuk izan ete ziran, arek pentzaten. Gero ekin eutzon gari ebaten.

Ekiñaldi bat egin ostean atzeden egiteko orma gaiñean jarri zan. Alan eguala zaldiren batzuen zarata entzun eban. Begiratu eban alde guzietara baña ez eban ezer ikuzi. Geruago eta aundiagua zan otza Gerotxuago an ikuzi zituan, gudari bi zaldi eder biren gaiñean. Ota beran ondora ziranean batera-batera geratu ziran.

— Kaixo, gizon;- esan eutzan batak

— Kaixo, zuek be emendik?

— Bai. Ikusi al dezu auk emen iñor pasetan?

— Emen? Bai uneintxe dala lenttxu. Gizon bat Umeagaz eta emasteagaz.

— Nori, baña?

— Da, neu auxe gariau ereiten nebilela.

Batak bestiari orduan itz batzuk egin eutsesan, eta gizon ori agur egin ostean, atzera etori ziran bidetik, juan ziran

Gizonak garia ebaten jaraitu eutson.

Gudariak atzera Belen'era juan eta an ere bila ibili ziran baña dana alperik.

Josu, Miren eta Josebe Egiton bakean eta ondo egon ziran Zeruko aingeru batek Herodes garbïtu il zala eta atzera euren lurrera juan leikiela esan arte.

Dedutx Arizmendi-arrietatar Joseba

(9) Sendi deuna
Egito'n

Bide eta giro txar askoren ostean, euren astotxakaz, alako baten eldu ziran Egitora. An ere negua zan eta eguraldi oso txarrak egiten zituan. Etxerik ez euken.

Beste luralde aretako sendi onartsu baten etxian gelditu ziran.

An albboratxuago eguan iñor bizi ezan txabola zartxo bat. Eta Meren dontzuari gomutatu jakon etxe zar ura, atondutia Joseba'k arotza zan, eta apurka-apurkan ipiñi eta apaindu zuan apurtxo bat Kurean baratz txiki bat ere jari zuan.

Aitondu ostean joaten ziran Niren eta Jose Umetxoa ere bere aita-ordeakoakin. Etxeari "Jauregitxo" izena ipiñi eutsen.

- - - - - - - - - - -

Baña eguna amaitu jakuen. Negu betearen erdian egoazan. Nora jo?

Mastiak, garai oretan oi dan lez, gorri, orririk gabe egoazan.

Eguardi oste baten urten eban Josebatt egur bila. Masti batera eldu zan eta an aurkitu eben masti-jaubea.

— Arratsalde on — esan eutsan Josebatt

— Baita zuri ere — barrutik ankotaño begiratuaz erantzun eutsan masti-jaubeak.

— Gizon, mesedetxo bat egingo zeuzki-

da?

— Zer dok mesede ori?, esaidak, agudo, itz-
ketarako etxoukat eta.

— Matsadartxo betzuek emango baseuz-
kidaz Ba emastea eta Umetxoa otzak...

— Ze emaste eta Umetxo, nik etxoukadat
ijituentzat egurik Egun biara eta alera.

— Baiña, gizona, ez daukagu guk emen
lurik eta...

— Alde egidak begien aurretik, len be
esan euat ez daukadala gogorik itzke-
tarako.

Eta, au esan ostean begirekune itzal
bat egiñakaz beste aldera begira jarri
zan.

Josebak ixil-ixilik aurrera jarraitu

zuan.

¡Eldu zan beste masti batera eta an aurkitu zituan gizon bat eta beste umetxo bat.

Gizon onek ikusi eban leintxe onela agurtu eban:

— Kaixo gizon. Norako usteagaz urten dozu

(10)

GOIZEKO OTOITZAK

Nere Jaun eta Jaungoikua, Egi utzezina, Biotzperatasun amaigabea, Ontasun utza eta zaniana zarialako, nik siñesten dot, itxadoten dot, gauza guztien ganetik maite zaitut eta damu dot biotz-biotzes zu iraindua.

Eskerak, Jauna, irazan, bire-sosi eta kristau egin nozulako

eta orain arte zaindu nozulako. Batezbere eskerrak, Jauna, aun erez, apaizak biardaben deuntasuna, lortu neinken apaiztetxe onetara ekarri nozulako.

Artu egizuz, Jauna, eta izan beitez Zure aintzarako eta nerako nere gaurko oldozkai, itz, egikun eta min guztiak. Onela irabaziaz aldeitudan nekaska guztiak garbitzeko, arimaren gaitik eta nere eta bediko obenen ordaintzat; otoi egiñaz Doipuruaren asmoak gaitik

Ez egizu utzi, aita lastana, nik gaur Zu iraindu zaidazala; ara irioen laikiotatik askatu nagizu, eta

ESKERKESAK

emon egidazu unidaria obeen bidetitt alde egiteko, eta nere griña naqusiá menperatuteko. Siñesmenak agintzen duan erara gura dot bizi eta il. Onela bizitza onetan Zure otzein izan eta gero Zuregaz betiko bizitzan aurkitu Onela izan bedi, Nere Josu-Kristo Jaunaren irabaziakgaitik. Beranattori gura dot neuriak batu.

Eta Miren beti gizkasbiaren, bere ~~[illegible]~~ senar garbiaren, nere aingeru-gogoleararen, nere izeneko deunaren eta beste guztien bitartez

Sotozabal'dar Gotzon, nere lagun maitea.

Yraila'ren 24'garena zan. Zerua garbi-garbia eguan eta goiz-goizetik, eguzki ederá.
Mertxede'ko Ama Kutunaren eguna. Eta Markina'n Jaupa Nagusirako batu giñan Markinállo eta Etxebarriko apaizgayok.
Jaupa ostian aintxe erabagi genduan, arratsaldean, gure lagun laztan eta maite Gotzon ikertu biar genduala. Baita aguertu be; uriien

zan ba Gasteiz'era eterteko eguna
Gotzon Gasteiz'tik juan eta zortzi
egun barik gexotu zan. Eta uda
guztian ogean dago. Ez da izan
Saturiaran'en.
Berau Ytuarieta deritxon Markina'
ko mendi baten bizi da, baseri etxe
polit baten.
Zortzi egunetik zortzira itxertu-
ten izan dogu
Osagile asko izan ditu, baña
alperik
Arratsaldeko iruretako Berinaga'n batuta erabagi dogu
***

Yrurak eta bost ziran Barinagain urten genduanean.

Yru eta erdietan eldu giñan Gohon'en baseri etxera.

Bere ama aurkitu genduan etxien (Aita orain bost ilabete il jakon G.B.)

Eskaratzian amagaz izketan gengozala etori jakun bere arebi. Eta onek aiken eman eutson Gohoni gu an gengozala.

Gerotxuago baguaz bere gexo gelara.

* * * *

—Aratsalde on, Gohon—

—Baita zuei be.— Eskerik asko eto-

ri zariala[ko] eta negar ainbeste gogoratuten zariala[ko]-

-Zer gura, dok ba, gutxiago, lagunak lagunakaz, maitea maiteagaz, gogoratzia baño?-

-Eta zetan ago ba?-

-Ni lenleiñatxe eta txartuago jagi eta eskalera orreik jaxteko bestebanintz?-

-Egingo aiz Jaunak gura jok orrtxe ~~oinez~~

-Bai, egiya, Berak gura jok eta onegaz alaitzen nok-

Ygarten jako eta ezagun da itzketan nekatuten dana. Arpegia zuri-zuria, daúko, begi bata apurbat

puztuta. Biotzaren taupadak ga-
neko izerz eta apaz goratuten di-
tue. Albait arinen agurtu biar doga.
Agurtu.......... Eta nere biotz-ba-
larietan esan lezake, entzuten dotela.
Agurtu egizu. ez urrengo zatozera-
ño, ez Gabonak arte, Egun Azundira-
rarte, betiko, ludi onetan
Baña nola nik agurtu betiko, gaz-
tean, gazte-gaztetatik, ume-umeta-
tik nire lagun izan dan eta
Gasteiz'en nigaz ain alai ibili dan
au? Nola erdibiliko dot biotza?
Alperik da.
Jotzon'ek diñost:- Nere Gaz-
teiz'ko lagunei, gorantzian eta

-ogean egon arien asko gomutaten nazala euraikin eta eurak be otoi egin daixela nigaitik.

- Bai: egingo juagu, ez euki ardurarik. Denboria aurrera juak eta egitekizun batzuk egin biara jaukau eta juan egin biar juagu. Egongo gintzakezak igaz emen gu eta egun pozik baña...

- Ez zaitez nigaz aztu -

- Ez ta eu be gugaz. Agur Gotzon, agur, - dinotzagu begietan negarra daguala.

- Agur - . dinosku berak, begi biak malkoz beterik dituala.

* * * * *

Gu, Gazteiz'era etori eta bia-
ragonean emon dautzez Elexa-
koak.
Sukariak eretxen dauko
Urrila'ren bian bete deitu amar-
zortzi urte
Egunak badoaz eta angoburu-
ak diñoskue geruago eta txarlua-
go duala
Ilaren amabian Pilareko Amaren
eguna jai dautkogu.
Ota Pelota-tokian gengozala Man-
kelino Jaunak, deitu deuskue.
Berbestan burueratu jatan zer izan-
go zan.
Gotzon, il da.

Pilar'eko, Amak eruan eban zeru-
ra, ilaren amaikako amabietan.
Pilar'eko Amaren eguna asten zan
bitartian. egun ura bereken Zeruan
igaro egian
Benetan maite eban Gotzon'ek Zeru-
ko Ama ete Beregan eukan bere
uste, guztia.

12

OSU GETSE-MANI'N

—¡Patxi, Patxi...!

—Zer?

—Aititak beieri azpiak arrone-
giten badautzaguez, ipuin polit
bat edestuko dauskula

—Ytz, Goriri, Apalari eta Txuriri
egiten badautzek, nik Txikiñi eta
Txal txikiai egingo jotzet—

—¿Eta astuari?...

ECHKE AK

— Astuari..zotz txikiagua ateraten dabenak.
— Egik ba, zotza
— Aintxe.... Amen; atera egik
— Aundiagua
— Ez; au dok aundiago.
— Baita. Bueno, guazen.

* * * * *

— Aitita; egin ditugu.
— Eta Joxe nun dok ba?
— Astuari egiten geratu da; badator.
— Ondo egin dituzu gero?
— Bai; aitita.
— Eta orain.....

— Ypuña.
— Ez dakit ba....
— Bai, aitita, luzia eta polita; biar asko egin bloga eta.
— Bueno ba. Gura dozue entzun nola Josu Judesarak lotu eben Jetzemaniko baratzian?
— Bai, bai
— Ziua ba. Jari su'artian, batori basterietik eta bestea ementxe.
Josu bere ikasletaz apaldu ondoan.
— badakizute zer egin eban azkeneko aparian?
— Bere gorputza jateko emon bere ikaslei eta Eukaristia deritxaion ikustean danea egin.

- Ondo dago. Gauba igaroteko ba-
ratz batera joan zan bere ikasleekin.
An otoitz egin eban. Ikasleak
laister lo hartu zirean. Josu'k otoitz
egiteko esan arren
Josu'k otoitzean zegola odola izer-
ditu eban. Otoitzean ludiko oben
guztiak, egiñak, egiten egoazanak
eta egitekoak aurrian jarri jakozan
Ikusten eban Judas Etxera baltzen
nola ebilen; baita Bere Nekaldi edo
Pasiño'ko tormentu guztiak ere ¿Ba-
dakizute zergaitik?
- Jaungoikuak, guztia, dakialako
eta dan-dana ikusten dabelako
- Bakarrik, gau-txorien uju baltza

eta ikaragarria entzuten zan. Lagunduen bakartatea. Otoitza amaitu baño len Judas'ek saldu eban eta betorren bere billa. Ez bakarrik, gudarietukin baño. Bazekipaden; esagututen eban Judas'ek Kepa bularrtsua eta.

Otoitz egin ostean badator Josu ikasleak, lo egoazan tokirantz; goitik bera erriondurutik argidunak dator. Mordua dira; lastamoltzuek dakarriez eskuetan. Illargia egoan, baña lastamoltzuekin etozan; baso a oso zarratua eta illuna zalako.

Josu Apostoluengana eldu orduko, argidunak errekea igaro eta go-

rutz asi zirean.
Ondo ettian Josu'k norbaitek zirean; ez da itxaratutzen
— Eta, zergaitik ez eban Josu'k igas egin?
— Ytxaron; gero esango dautzuet
Ugitzaileen otsa eta berbarea entzuten da; urian dira. Judas'ek bertian nun lo egiten eban Josu'k beste egunetan. Eta gudariei berak mosu egiten eutzona lotuteko esanda, alderieratu zan. Yzartu zituen Josu'k Apostoluak eta eurekin izketan egoala eldu zan Judas: eta besarkatuaz batera mosu egiñ eutsan. Josu'k, beti lez, arpegi onaz eta

alaia ipiñi eutsan eta laguna dei-
tu. Urian ziran Judearak eta itsu-
si eben zugati, adar bitartetik zein
zan Judasek ynozutu ebana.
Baita Josu'k ere itsusi ebazan
gudariak eta ikaratu gabe euren-
ganuk juan zan eta -¿-Noren bila
zatoze, nor gura dozube?- itandaeu-
tsen.
-Nazarendar Josu gura dogu.-
-Neu naz; amen-
Au entzutian guztiak bat-batera
lurera jausi ziran.
-Ondo, ondo; besterik ez eben ma-
rezi; ¿eztа aitita?-
-Baña Josuk jagiteko agindu

eutken; ala egin ere. Berriro Jesu'k,
- Noren bila zatoze, nor gura dozue?
- Nazarendar Josu -
- Neu naz - eta bigarrenez guztiak jausi ziran. Baña Josu'k jagiteko agindu onderen, jagi ziran
- Zergaitik jagiteko esan eutzen be?
- Josu'k guganako maitasuna bere Nekaustë doneenren bitartez erakustia gura ebalako, maiteoh -
- Orduan gudarieri Josu'k, - amen nauzkazue, esan eutzen, - baña itxi bakean nere ikasleï.
Au esan leuitzee, gudariak lotu eutsezan Josu'ri eskuak biak; baña

Jesuiren eskuak lotzen ebiltzan bati Kepa'k bere ezpatiakin belarri bat ebagi eutson
— Ondo, ondo; biak ebagi beutzazan obeto —
— Baña Josu'k belarria ikutuaz bakarrik osatu eutsan. Danen artean artu eben eta batak tira eta besteak burlaka, batzuk saka eta beste batzuk ostikoka, Jerusalen'era arala eruan eben
— Josu, gaixajoa.
— Baña badakizute zergaitik au danau? Gure obenak gaitik. Berba zatarrak esate gaitik; amaren eta aitaren esanik ez egite gaitik; gu-

ESKEAK

re txartteri gaztiak gaitik. Onak
izango zara emendik aurrera?
– Bai, aitita, bai.
– Joxe, Joxe, etorri ari, ona argi egi-
tera
– Ni ez, ama, Patxik egingo dau
– Nik ez; euri esan deuk lenen-
go
– Baña ¿zer da au? Ez dozue
esan emendik aurrera onak izan-
go zanala?
– Bai, aitita, astu egin jataeta....
Banoia.

(13) Gizon biotzak! Zaukarena ezena
esaten eta euren burua jaunkoaren
mirai adierazoten bitarte ejiten ae?
Norena az be? Jainkoarena, zemen,
esenzarena? Ori esaten eta adieraz-
zoten ez az biotzen?

(14)
Nire jez asaldu ezin dojuna, nejaz
[illegible] edo bare-alguale ejaz
asaldu dautegun

(15) Edzeneri emon ezin dautegun eska-
tzen [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible]. Mundua [illegible] esta
[illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] (pg. 132

KEAK

(16) Aberati Jaungoikua darakustu-be.

Bai, ez baieroti, ezin, aberetxuak gure gaiñ norbait badala diñostue.

Aberdi guztietan, eta erabi guztiak ari jitueaz beti, esaten Jaungoikua badala. Geuk geure barrura begiratze badogu, eta geure asmoak, asteitzen Kaitolikuari ere ikusiko dogu.

Naiko naiez gura dalagu gauza batzuek. Gure adurrienaren gain beste adurrenik ezpalitz gure adurrena asko ezaugo litzake. Ezkube bezarlabilito gura ezkuten eginik; gure naimenak trabak oietzuk ditu. Beti zuzenaren eta onaren bila dabil eta gura mai gura ez erriona billatuko dau. Baiña geure barruan asteitzen, geu geure barrura sartzen

zeiltzua azitein jatenez. Eta euren bedren sabi guri ez dabe, gisenchu eurale ez de-tela jan geitxuak bestentzu esa ge eleztuak. Euren barriz gaztuo gauzaok ez dabe nai-ta pakitxo joateko bagetz beinez. Eta ori-gaitik kanpotxo ak edurenierk etzuteko gauzeak, zaldaiz dagoz.

Nik ikusten ez dodanak ez dot sinestuten" esaten dabe askok. Eta gauza ori bere ikusten ez dodaz ez dot sinesten danik. Baina, gizon orek ikusten badaube arik, ama di bat bere adarrak jaurtiko tuala; axe ada etxekoiri ada beste makaran batek egin duela esango dabe. Baina, aldabe neste egin dabez bristantza? Ez, baina, berez ezdala ezer egiten ba-dakie, eta ori gaitik zer-bait esai dabek eritz arek esaten dabe.

ERKE AK

Eta, gure ikusten baditugu edo ezagutzen badogur Jaungoikoa'ak ~~bertan~~ ezan ezik bestok ezin ezin litekezan, gauzeren bateko badala ezan beauko, dogu zerbait guregana.

(17) Mokotxo batenen ikusirik

Ikusiz jatorrigaitik asko, ditue, abereak eta bates be tokotxoak. Euren geroko beaiak argiro ikusten, ditzela ezan leike. Izonak emenditu ute bateaz, edo biz, edo bere zartezan zeron beaiti usaingo dabien, edotzi

bateaz (akerag(a) (erderaz caprimurmu) deritxaiguren tokotxuak bere, ebilkuzinas, inuzk ezes esan edo orekutzibega ikusten du.

Aritz-azalpean jaiteen dan zauiatetzekuna. Urte bete baiu auiatza, orelakl. moxoio (larva) trikia eta zure itxusetan betete

urtengo dan. Ikusmena eta gozamena beste almenik ez dauke. Matelezurrak aundiak eta gogorrak dauzkaz, beste bere sarri geustiek gure eta makala izanaren. Eta jaixoparriak eta ageur gogorra jaten eta janaz janaz zulua egiñaz eta arien barnean sartzen doaz. Arietara barrian bildurik be ez dauke. Loditurik eta zabalduak doaz, eta ordutan baiak egiten daben ordan be geruago eta aundiago dira. Arietan bat erditik ebagita, edo ikusi bedozute, ikusi izango dozuez zulo orek. Urte bi igarotean ditu egaz. jaiz eta joan. Baña pinto biurtzeko ordua elduten jako. Urte beto igaro biardau bitan, geldi ikeraz bariñ. Pinto biurtutetenean betegiñak jan.

(18)

Gaxoa dala ta

Gaxoa, tristezi bestian aundiyà. Jaunticua gandik
mairosten ibili eurrideteo arrenera ta ikusten ezta gu-
zon biziduri trebatzez ~~[illegible]~~ enjainatuta / ognostiafun dauka zeritzun-
ren bat. Gore bizitza lebaiña dalaik, betiko-
tasunak sari laritu oi-dun bere bairuba. Eta
kristau sinisbidiak diñonez Zeruko izatiaren bi-
hanera ta gozaguena izanaren, bere ludi-mutiko e-
gonaldia arantzaz josia, aldurez, miñez ta zi-
gorrez beteta ta bere ganetik eduki geunian, gixo-
na dala bizitza izaten erakutsiena esan daite-
ke. Zuzenteko jaquita ez izan norbait

Nuntaraz eta miratuba-ete? Zerukoa, lu-
cleko datozona eta luderiko datozona ez beti
gauz bat diñuenez. Jaunkotasua, Jo lurrera dik
Jo kuratzera etxeko ostean etorri dana, beste

jakiñaren ustez. Begiak itxi, belarriak gañetu ta eskuak lotuta, geure barrura itxul-tzen ba-gara, geure buruban gerorren iggo-une-tan iñoiz bi irazpatuko doguz. Bata gaze-lanbe luditarra, ludian asiera daukana ta ludian amaituko dana; egunen baten beituko dana. (~~Bestia ostera~~) Gizatzi bakarrik beteko dan, luretik datozkijonak, ase be. Bes-tea ostera luditarra ezin ezain daite, lura bai; geratuko malatuban izten dek ta. Zatiak ezne-rik edo matarik emon ezin dabenez ukiaik be ez gogorrik. Luditarra esfala esan dogu. Le-diñ bere asteme ... be esfau nai. Bere zirian-urtzeriak luiak ezin izildu, bere bettorotasun nai ta gurari ondarturik ta suturuba, luratt ezin ukali; turak, (aldikiraiz.

ta arantza joria)

ixatu ezin, aren betikotasun ta zorion-goria ta egarria bete ta ase. (confess) Auxe da gizona-bikotea. Batak bera ta bestiak gora, asa-ie ta guda gogoran beti bere, agun guztie-tan bere baiñan, modo arabaiken dan.

Guda gogorian beti diranala, esan dogu. Guda oietan guda zuzena zein alderdirena ete-dan jotariana, ala ludikariana. Zuzena arabaiko ote?

Guda zuzena ta egiaztena ludikariak darabiltela esan dirue. Eta alderdi ludikariak dirusbulena egia; berari jarraitu biarra dogu-la. Zergatik? Zergatik ludikari ta ludikik dakarena dalako. Eta beste alderdiorri ma-kitokoda alako zurundiño bat baño ezaiola. Eta noz zuzena ote-zan bere gizona? Ludi-

gizar botieran? Ez. Batzuk diñuenez beti-
tua ere da ludia be bai. Bestiai ustez
ludiari lenengo izugarriak jayo ei-ziran; gero
izugarriak osotuz ta obeagotuz izugarriantzako abereztuak (protozoos, dentzoak).
Abereztuakatik abere osoaguak ta obiaguak sortu ziran. Osoke ta obatuaketa
ixen aztenengo mala, gizona izan ei-da
tximinua, aurretz dabela ta belaunetako
izanik. Beste batzuek lorizi dala ari
ta izan ori bertuaria diñue. Baña
gizona tximinuatik datorrena dala.
Eta guk zer esango dogu?

I.

Ludia betiko ta gizona be bayetz diñuenei.

EC[illegible]KE AK

Philosophi-jakintza-zaleen itauneko santzeka ta kabuetan erantzunyo deutsaguneri
Aldakorrà danik, ezin leiteken teoria ezan apaibat etxasi daben guztiak dakije. Ludijan aldakorrà ba-da ezin moruyo da betikorrà izan.
Aldakorrà da Lurtarrak bapeko dinoz. Lutza[illegible] lariak (gauz gayenak)

(19)-

Euskotarrok ez al dogu posbiderik?
Espaiñarrak aiñ-putzez eurok tuslar-
tasuna geien zabaldu dabela diños-
kue. Espata-dunak bideak egin eta
ondoren misiolariak tusto 'ran asita
eregin izan dabe eurok nagu-
si mundua-zear ebiltzanean. Bera
orien aundi-uste, tuslar-izate
oiñarria. Euskotarrok osterabes-
te jotalegebat izan dogu begitto.
Paul Deunaren jotalegea. Mai-
tasunez, buru-ukapenez, ekas pide
onez gendeak tustoganetzen ekan
da gure jotabidea. Euskotarron
abarbe gurutzeak lagun ezpata-
ren ordez maitasuna, buru-uka-
pena ta ekas pide ona dituz. Bera
gure misiolarion alburua. Bera
gure gogoa.

20

El sufrimiento y el dolor trae como consecuencia cuando se deja obrar a la mano de la Providencia una renovación.

Toda renovación presupone dolor, sufrimiento. Qué renovación más consoladora que la que presencian nuestros ojos en cada primavera? Parece que la tierra que ha sufrido el crudo invierno, la tierra que ha aguantado heladas, nieves, lluvias etc. se sonríe después de una paciente dolencia y se sonríe ¡y qué sonrisa más pura, qué alegre, más hermosa! con toda esa variedad de flores, con todo el frondoso follaje de los bosques. Sonrisa fuera de las flores, sonrisa profunda, interior de los bosques...

Llanto ~~en~~ presente, alegría en el porvenir.
Una mañana de otoño cuan triste espectáculo he presenciado. El gris del cielo que simboliza la capa que nos oculta el porvenir. El viento que acorta el horizonte que nos habla de nuestra impotencia. Y la bellota que cae y queda en tierra nos habla de la potencia de nuestra impotencia.

Pobre bellota! que besa a la tierra que le ha de corromper. La impiedad de la tierra que la pudre. Y el valor de la desdicha momentánea... dichosa corrupción que origina aquella hermosa planta!
Y sin llanto no hay alegría. Sin dolor no hay dicha. No hay dicha que por dolor no venga como no hay flor para que no la produzca la áspera tierra.

(21)

ESAKE-AK

1/ Betz ibar-bako aldetxik

2/ Bat irabazi, bi galdu, au dok bizimodu.

3/ Gaiztoto ori danari bihurria jarraiki ta Kaltea jauski

4 Bizar ilari lotsa gitxi

5 Auntzak ikusi eban gaña baña ez esia

6 Urak dakarrena urak darua

7 Zori dolorak Kanta dolorak

8 Juakiö antzuari esne eske. (A)

9 Ardia auntzari ule-eske

10 Oiluak abizaria arrautzatzat. (A)

11 Atzerrian luza gazatz, on ipini egiñ maratz

12 Auspean txingara ta biotzean gorrotoa (A)

13 Iturritik ura ta urutxetik ura (A.)

14 Aspertu ba'nekio, aspertu lekiket.

15 Kalte dagianak biarra lepuan.

16 Adiñona larra baño obe da.

17. Surik eztaun lekuan kerik bez...

18 Lukikume azeri

19 Otsuak artzari muin leiö

20 Edozein oilar bere aldapean

21 Idizarari aran bari,

22 Agosto lapuriak aurtengo urtetxoleak

23 Lotsagabeak eria bere

24 Keskea azi dan letz, kirria ereiñ dan letz

25 Egiti ezer, endorria, entzun-artean bestia

26 Ila luspera, gozea baretzeala

27 Txori ozeak agira etoriten yazak

28 Jazikiteari lauko ~~orak~~ segietara negarieh.

29 Danguinuak beiñolo pastegitik ~~egon~~ ijuti; bizitzazalekuan txingoretan jausi

30 Eguliak udan, motzak negúan

31 Goizeko eugaz aparia ejeini
32 Baseri txakurra kalean
33 Etxeko burdiñik itzulditko mejiari
34 Errementariaren etxean sotzak burdintzi
35 Auntzak jaridako mintegia ta sandrea
buru dan etxea biak bardiñak
36 Agoiniliak ilunak txisa-egun arte (ume baistean)
37 Ilaren 27 noleko ilgaistu aleko (3'gn 12 kaj)
38 Nesk txistularia, mando ostikoria
39 "Martin oilartxo gorria usain zaitidaz balia (edo
Martin oilartxo gorria ointxe nigaz akordatzen ez-
pacera ba-doa nire bizia.
40 Azurrak be, ozten dau ~~gehiago~~ txiker. baña mami-
ñak obea.
41. Aldetu bako porru-landerea da etxean gureau;
frakaduna genaduen ete gonaduna frakadun.

42 Ardiak ordutko intxarriak erosi
43 Zoruak ilten debenik eruak ea oi dau
bizitu (Meta...
44 Goian zerua ta lurra beian
45 Al-ba-da egin eta ezin ba-da alegin
46 Miñik gozuena norberak egiña
47 Ogiz ase naiz, ardoz ase, asie aze.
48 Lugatzik ederrena igali betia
49 Biotzik garbiena, neskatik ederrena
50 Nun egurtie, an, argie.

(22)

Birraoak

1) Ytto al au

2 Itako al az

3 Eriementan edo etengo al-az

4 Trumisteak eriako al-au

5 Lupuak joko al-au

6 Samasuri'a edo bermazuria auziko al-yak

7 Diabruak eruango al-au

8 Trumisteak burutik sartu ta orpotik urtengo al-daute

9 Frotuko al-az

10 Gusuria ba-dirok ugaan lehutik zeitunikez al-dot ezingo

11 Beari mattara griak ezturia eitancan jai ba'indu. (min edo emon dauzon dakon tarteenari)

12 Balbeak joko -al au (ojali muevas)

Cuadro Marabi-eztegua Cancionero Vasco

Azkue pag. 567, 568

Jorgin latzariak: Azkuek Euskalerriaren Yakintza

pag. 384; 390'gn be bai.

(23) Dana bukatu arte

Zelan bizi ta zer egin jakin daikegun, geure elburua zein dan jakin-barik dogu. Noruntz zuzentzen edo non dan zure etxea jakiteko, zein bidetatik eta zeinen zearean juan ezin jakin daikezu. "Renacimiento" ondoren gizoneri bere elburua ostendu ta nai dauena egiteko esan dautse "humanista"k. "Al perder el centro espiritual del ser, ha perdido ipso facto su propio centro espiritual. Tal descentración de la esencia humana era la ruina de su constitución orgánica. El hombre ha dejado de ser un organismo espiritual. Y entonces en la periferia misma de la vida surgen centros engañosos." pag. 16 Berdiaeff. Una nueva...

Putzak, be, gara txikitu edo itzali egiten dau lenengotan, baña txingaria goritu ta sutu.

Gizon zozoak zozokeri asko asmau ta esan eta zozoak danak, argiak zozokeri asko asmau baña gitxi esan egiten dau zaria'k dinuanez.

Gizonok zer? Erletxu oreik iñork irakastekarik egiten dabenoi ezin asmau izan dogu; gure jakituria ez da ezer erle oreinzeren ondoan.

Bestez ortia egiten ikasi izan ba'leu gizonak, ludiko lora guztiak galdu izango ebezan eskier. Eta erletxu oreik loren-eder ta margorik ikusiteka ezti gozoa egiten dauskue.

Bide onek noruntz egiten daben edo erreka au noruntz duan zelan jakin mendi-tarte onetan? Bide edo erreka-ondotik aldendu ta arako mendi tontorrera igonda, bestela ez; eta andik begiratuada baten osiera ta zorburura dan-dana ikusiko dogu. Jakitunek be, orixe egiten dabe. Begiratuada bategaz dana ikusi.

Ley metafísica formulada por Hello: opóngase a los desórdenes absolutos una paciencia relativa y a los desórdenes relativos una paciencia absoluta. "El Hombre" La Tierra es la región de lo relativo, el cielo de lo absoluto.

De Hello dice E. Lasserre en su Introducción al "Hombre" "La paciencia de Dios le impacienta"

Las Bodas de Canaa Joaten geroago ta biurago, luzeago, txarago, alde guztietan loikeria nabarmenkeria besterik ez da agiri. Jainko-argirik iñun bez. Nora guaz bide-onetan-zeer? Irakurle, nora guazan? Ibar-onen inguru guztian mendiak agiri dira; aietako ormek dirudie; mendi oien ganetik itxasua; eta eretako-

urok nora juan daitlezan edo nundik-nora edo mendi oreik zelan igaro daitezan euklezin asmaulo (1) Igoizu mendi tontorera ta, andik ikusi al-izango dozu urok nundik nora duazan. Jaunkuak be, ba-daki ba, gaiztakeri arte orretan zear nundik edo zelan bere Eleiza zuzendu ta gu zeruratu, guri Eleiza zuzentze ta gu zeruratze ori, gitxi ikusten degulako gatxa deritxagunaren.

(1) Ura beti goitik bera juaten da ta itsasoa gu baño beraga dago guri gorago dagoala deritxagunaren. Ta lezunikeri ta gaiztakeri oneik-bide bere Eleiza ~~jorat~~ ez ete daike goratukotz?

Ogia alde batera laga ta, ardaoa edan dau ta moskortu egin da. Ta ogirik jan ez dabelako moskortu dala deritxo, ta ez ardaoa edan dabelako.

"Et audientes mirati sunt et relicto eo abierunt" (Mat. 22, 22.) Ora oi gizonok Kristo'ri egiten dautsoguna. Egi aundiak, egi ikaragarriak entzun doguz ta atzalotzat etzi be. bai; gure biotz ustel, gogor lurrinak adiñari jaramonik egiteko, adiña bere tu mendeeratu egiten dau.

... Gizon izatea al-da ori? Gizonari yagokonez jokatzea? Ez. Zertarako emon euskun Jaungoikoak adiña? Zaldiak zalduna ala zaldunak zaldia arek nai daben lekura eruatea da zuzen?

Adimena ezpaiz inguratuta yabilkunean biotza ezin egon daike bere senean luzaro. Laño baltz astunak lenkuago gerotuago ezona ekarten dabe ta ujelak azi. Gure biotza be, arin nasten da ta inora-nai joten dau.

Bai; Jaunkuarena ez dozu ori. Jaunkuagandik ba'letorkizue asmo ta gurari oreik, astindu ta eraso oreik oren zakarrak ez litzakizue izango. Gurari ta asmo oreik, ereka aritzu batean duan ura dirudie. Jo ari bat eta jo bartera, pil-pil, arunta-onuntaka, zirti-zartaka duan ura. Arunta-onuntz ta gora-berak diabruak eragiten dautzue.

Las cosas no son como se pintan. Son como se pintan para aquel que las ha pintado de aquella manera pero para nadie más. Cada cosa tiene infinidad de aspectos (como obra de Dios) y para cada cual son tales, cual sea el aspecto por el que las mire. Lo que para uno es triste, para otro es alegre. A cada individuo le sugiere distinta idea.

Munduari begira? Edu orretako begirapenez begiratzeko, berak munduak begirapenez begiratzen al-dauk? Iriotze-orduan munduaren ardurea? Zer daka-ta? Munduak etzauskok be, ire ardurarik...

Au ~~kakun~~dada! Gortu ez bakarik il be, ezingo gaitue. Eucko-erlaunka! Aldi baten buru barik bizi izan gindaleko ta ataltea nok zaindu izan ez dogulako, apurka-apurka kulunuñuz bete yaku. Joreeron gozez erdi-etik sartu yakuzan eta lenengotan bakotsuak geritxon eta urko-maitasunaren, ez dautsanari emon bear yakola-ta gura ana ezti emon izan dautsogu Indartu diranean nok ixilduta bartu! Ixtuak jai eta gu jauntuko gauez! Aupa, aupa! Ixnatu Ta euli epelena egiteka, ari gadiezan burukan...

Urak daruan iritxaunt-azala! Urak beti gorantz-bere eruaten dau beretuz daruana. Ori gure...

...!

Jausi! Jausiaren jagiteko edu dana zeozer da. Jausiaren jagiten diranak zutunik jausteko labanik egiteka dabilzan ostean-edu indai izan daite. Gizonaren bizia jausi ta jagiten da.

Gaurik ilunenean be zeru-zabalean argi-izpiren bat beti; edo zeru-zabaloi odeiz ta lanoz josita ba-dago bestenik ezean tximista bristadak sarri izan oi-dira. Bidetatutu-bidetatu egirida dabilenak atzera bidera jateko naiko ez bana. Bai oraintino bidetutuka dabilena ezagutzeko edu ta bere beruan bide naia sortuarazoteko-ana.

Eskubidea

Zeuek daukazuela? Iñork, be, ez dauka bestiak baztartzeko eskubiderik. Eta legun-antzera jokatu nai be-dozue emon bestiori be eskua.

Jatoriz gaituzu gizonok geure buru-zale. Bere-maite izate ori nai-ta naiezkoa yatu bizidunoi. Baita jatoriz gara aundi-zale ta aundi-nai. Geure burua larregi maite izatetik sortzen da aundi-naikeri ta aundi-zalekerioi. Eta geure burunik jazo edo ospatu ezin doguneean, geure erria artzen dogu gizonok geure buratzat eta aze jasoteko, entzutetsu egiteko inundiko aleginak egiten doguz. Gure artean ostera ez dogu ezetarik ikusten. Iñungo erriak jaso ta azi naiean gaituzu guztiok. Zelan izan daike au?

¡Auxe bai biurikeria! Jaungoikozko zerbait dabela ta beste barik, gorde doguz gauza batzuk. ¿Zelan izan leike au? ¡Ura! Ura txarestenik egundo be etzako bururaken gizonari. Ur bedeinkatua, ostera, asko ta askok txarestendabe. Ur utsa be'litekez ta onetsia dalako zer dala-ta txaretu?

Batzuetan etsai edo areriai ondoretzeko uriñetik emon-aleko aritzaolea, edo dauzbedez emotea ondora juan eta beratkin burutu astea baño oba izaten da, menperatuko doguna jakinaren be. ¿Zergaitik? Ondora ba'guakoz ta ziriko ari naiz geuk menderatu bera be, geuri be, atzumurkaden batzuk ezarituko dauskuz. Uriñetik emon ezkero geure buruari beintzat ez-yatorko gaitikis.

Zuzen dabilenak, zuzenago dabilenari ondo deritxo; oker dabilenak okerago dabilenari ez ostera. Zergaitik? Bere senetik txanpora dabilena txarto este, au bekatuak bere okerá okerégi, dabilenak agertuko dabelakuen egiten dau.

—"—

A/r-otzak, bc, txingarik ametan egiten dauzanaien kare-koskoriak piztu ta garetan ipiniten ditu.

—"—

Zauriari zirirrikezegiozu egin, zerekin batu ezpadauskazu. "nadie debe tocar una llaga humana, si nada tiene para vendarla".

—"—

An zer egin genduen ba-ninoskezu jakin-mina areko neuskizu irakurle, baña ipetauan kilikilia sortuko neuskizu ta nago ixilik.

—

Gaztaña-landarea ba-ziña...! Estalketua egingo neuskizu; baña biurtu al-ezteko zaztarua zara ta atan asiko ba'nintz, aurri egingo zeinkidaz.

"Así" cuando más oscura es la noche; más brilla el rayo que la surca, así la batalla de Montibar ha condensado la fama y nombre que no podían obtener las atrocidades que la precedieron o siguieron"

pag. 136.

Ura darien aitzak be, izaten dira; baita jatorria urtsuak: izan diran baña orain legor ta antzu diran iturriak be.

Biotz-gogor ta buru-biur danaren, bere izateak ura, maitea, alametsua gizon eta jatorria urtsu izan dan eta orain urik ez daukan iturri?

Juaren-juaz ariz be, goritu egiten da; otoiaren-otoiz ta ekiñaren-ekiñaz goritu ta galda-galda egin dagigun guk, be, geure biotzau. Goriaren-goriz gara daniola asi dadin-arte ez gadizan asperttu. Gure biotz-zotiñak, geidien biotzak, be, zotinka ipiñi dagiezan-arte ez daigun gogaitik egin. Geure biotzak goritzea ta gori-irautea ez da naiko. "Irradiate docete" esan euskun Kisto'k. Goriaren-goriz gure biotzetan sortzen dan gorietan kiskaldu dagiguzan urkoen biotz ezeak, luzek ludimiñak damotzen eretxaunari galdu ta giza biurtu dedizan. "El apostolado os...."

Gauza onik egin al-egien or emen sakabanatuta ziran ituri urak danak batu, bideratu ta andaparra-batera jo-erazotea naiz naiezkoa

zan. Yturi bakotxak berari deritzan uretan erotari-
irik ezin aretu eikean, baño ur danok anda-
para batera ezkero- zer egin eikien, nork asma-
tu? Ora or gaurko gure egingura; bakotxak bere
aldetik ba-daraiñogu, ezdogu ezer egingo.
Andepara baten batu gaditzan, erotari bat astin-
tzeko; erotariari ~~asten~~ danon-artean astindu ostean
bakotxak berak nai daben bidea artu daike.
(Programa minimo)

Ur-ejolde berberak bide-zabalez ba-dua-, ez
daukaz iridar-aundirik; kanu batez bai lilua baña
asko, be, iridari geiago (iñango) leuke.
Kañuz duan urak, aldazbera jatzi ondorren, ber-
te aldean urten daben parerajiño igoten dau. Zabaltz
duan ura ostera barrereta puan bertan zabaltzen-
da.

Euren buruei barez. Egundo oleko ganzarik!

Arkerkitzuz ikusten dagozanai begira naukazu, irakur-
le. Gizonak zeñen zoro ta buru-ariñak dira ikus-
ten. Arako edo onako antzernotiñak egiten dauzen
kirtenkeriei, beste aren zoro-usaiñei, bestearen oro-
keri ta nabarmenkeriei barez. Ta antzernotiñotik bi-
zirik ikusi nai ba-dozuz edozein saroitan eta edo-
zon dakuskezuz. Orre begira dagozan asko ez al
dira arrosko, kirten ta txori-buru?

Ene baña.....zelako ~~adabazana~~ ipiñi dautsoe..?
Okerrik ez eutsoen ezarri bear; oien nabarmen...
Gizon danok izan bear genduken edukoak ba-gi-
ña, arrosko, txori-buru t. a- nabarmen, agertuko lira-
kez gizartean; baña asko be adabazanak ugari-
go direlako, jatorietik eurak zein dan ez dakie

ta adabazanak ondo esten dabez.

Beste askotx ostera eunari yagotzen adabazaña berik, adabazañari legokion euna beari-tzaketa uste dabe.

— Zertarako ezeñi dautsozu adabazain barejañori?

— Adabazana me ta andre; zeuk dautsozu euna; adabazañari yatkojon euna ifini baño ez zeuntzen. Ez al zentzian....

—

Para-pura, bare-bare, alde bietara jaurten dau ura. Goldeak lur-ezkotan zoiak leitze.

—

Zer? Baśal-dazauzue zeure akatsak? Zail da ba, akatsak ondo ezagutzen, batez be, geldi-geldi, autzerantz ez dauzkagunean geure buruari begira jarita. Eramankulu batek zatiren bat eskatuta,

etenda, zaitanta, daukazentz zuzenen eta garbien ibili dabilanean edo ibili ezin danean igarten yako. Atatsoi zelen, atondu edo konpondu ostera, geldi daguala egiten da orduen.

Arto kukulu-erea jirudik; mardoa bena artaburunik agiri ez. Ergel ketua...

Zikinak, ondarrak, loiak kanpora edo ganera jaurten dabezan sagardo ondo irakiña bai garbita edangarria? Bere berean, kanpora jaurtzeko ~~dauk~~ bere jatorizko ta zaiterako gauzak daukazen gizona be, sagardo irakin-ez dabena jirudik; bere loiak botaten dabezenak ostera sagardo garbia

Biotzak zuri-zulo asko daus; beteak negarra dario ta besteak barrea ta poza. Dejiak negar karin yakuz ta biotza ituri; askotan ibaira orduko zoluak berak eraten da

Danik eta sagar-alerik ustelenak be, izan daike on zerbait. Sagar-ustelaren simaur ustel-etan guri ta garbi jaio ta azi daike sagar-txirbi-txoa. Sagarik ustelenak be, izan daike azi zintzoa. Azi-zintzo oretatik zenen landara garbia sortu daiteen gogoratu ba-daikegu, sagarik us-telenik be ez dogu bertan-bera lagako.

Besterik-esean, erdibitu ta azitxoak gorde egin-go doguz.

Euriz aseta duan lenuari zenen lurri ta bizi begi-ratutik ete leutkio lur legor itzebaiz jositakuak be-girik bu zeurka? Zenen dardar, garezi ta oru zolia eginigo ete leutkioe itzebai sakonok (ao-zabalak idiri). Lurru edo odei ori tximista-bidez zusi ta zulatu al ba-legi... ez leutkio lagako. Gure gogo ta arima egarriak ostera be-dakus ura darven odei ta lanoak; lanu ta odei orren ura bere gain letorkena be be-daki.

odei-urdunotk zuletu eskero; odeiok zegaz zuletu ez yako palta; gora begiratu ta aoa zabaltzea nai-ko dau. Gogoaren-aotik urteten daben otoia trumistorik indartsuena baño be zorotzagua da ta bereala nai-ana ur izango leuke bere gainean. Alan be... egalik... gagoz... gora begiratu ta aoa-zabaltzeko baño be nai-giago ta ikaiago....

Nora uakit tximbi erukeria..? Zer nai dok... argi-miñ az ala bero-bila abiltkit. Bero-ibilte... bero-miñ orixe izango dok ire ondamendia; ez ete yakak erreko egotxo oreik..?

Sagar-Helua..! Zeñen sagar ~~...~~ ma! Zeñen goizago ta gaztetan loratzu ta aletzu! Goizegi..!! Aleek sasoira-ko laga ta odaburuak aziko ba'leuz.... oba.

Izarratu edaria baña zer ikusgarriagorik! Eguzkia baizen ederra da gau goi-garbia. Gizonaken begiak alaitzeko egiñak dira izar tiñuñtaleriok. Gizonarekin zer-ikusi ta artu-emon aundiak dauzkez izadiko izaki guztiak. Gizonaren begietan argi birurtzen diran eta izarretatik ȷatorkuzen zarrastadok, begirik ez dauzkon zomorro ta kokuentzat zer ote dira? Begirik ez ba'lite be, ba'lirauke zarrastadok, baña argia gall deitzen dautzoegunik ez legoke. Argi birurtzen diran zabunokaz gaiñera beste zabun edo zirkiñ mueta asko izango dabez izarrok, eta zomorruak ez ote dabez somatzen eurak erara zirkiñ oreik? Negua ta udea zelan ezagutu dauzke zomorroak? Guk argiaren eta beroaren-bideak ta oreik...?

Astleari be, eraz-erazeragoño bete dadiñean, edo-

nondik dario; eta edonondik ez dariotzen, norberak gura dauan aldean, errekentxo bat egin bear yako. ta len nora ez-ara edonora erion ura geuk gura do-gun lekura eruan daikegu. Askeari errekentxu ori ez egiteagaren; gañeztu egingo dautzu egalak jaso-arren be, eta urak zabalduko dozuzala dentsozuneren. ezingo dozuz ta danak alperik galduko dozuz.

Larosa orduari. Larosa-lorak-orduko arantzak ur-teten dautsoez, ta larosak galduta gero be, aran-tzak be-dirauie. Larosa-lore-bila dabilenak, aran-tzarik barik larosarik ezin eskuratu daike.

"Mar-barenetako iturritxuei uda ta negu, eurite ta legor-te, beti dariue ara-ara ura; egun be bai be. ta inoz baño ugariago gaiñera." Mar-barenean be bestietan leku zugaztuak igarteetan dagozanente udaberrian bakarrik lora-tsu ta udazkenean albatu; bitartean be, baña beti areik lorretsu. Ori be, lagun-antzo beti maite-jarioka, baño gaur maite oro egon...

(Hau ez egin)

1 Kuku tuku tuku edan
2 Zaŕa-zaŕa.
3 Zurtu-zurtu
4 Dzanga-dzanga
5 Doi-doi, osta-osta, apo-apuan, egin-egiñean
6 Ttetak jo. Ba-dau oŕek iktia ugari
7 Egin-egiñean
8 Poŕok moldkot egin.
9 Zurutada.
10 Arat-egin; aratean egon.
Kittilin mattala tili,

1/ Oinigo zeneaar

2 Zuzen buru egui (hacer desparasse por justo)

3 Buru-beleri

4 Esana jan-eraso. 5 jo goiatk eta jo beiatk

6 Irakuri-sasiñke emoten dau (merece leerse)

7 Indo eza egui; zenera etorri

8) Etenak ez beatiak egui: Atan be; Atan oretan
Metratean. Artetziak egui (dar brincos)

9) Burubide edaria artu gok: zari burubide eta dabil.

10. Danai edar oritsita edo etsita (

11 Oletak jo. Kukulumio egon. Buri-arada

12 Luer arola. 13 Prakadunak gonadun.

14 Aduretan ipiñiko zinduketan.

15 Ake- Kuxumarik

16 Aspitik gora prakak jainzten dituanik ba-dago!

1 Kokolo, 2 Kelder, 3 Txori'ostiko, 4 Txotxipuerdi 5 Txo-
txaria 6 Txotxostiko 7 ganbelu, 8 Txorrokilo Geldua
bar'abanok bardaskok txaliñok, ipurbeta
Kelder zetatsu, saskil, gangar, txakil, zirin,
mizkin, piponki, tentel, miriz, pitiri
ariamustada, buruauste, berekautan, zure
karrz, kiri-maro

diabru, demoniño, prakagori, beste-mutila

Garagaratka: Gonburuz; Kusper (de ortigos
Txirikilan: Biliri-bolanka. Itxumustuan: Antxitxiketan;
Ziri-ziri egin dok = piper-piper jari dok

Eretria — Plouă continuu.

Janak ondo dagiela	gorputzak osasuna
Edanak gaitzik ez	Arimak kalterik.

1 Zure osasunerako te neure onerako.
2 Zure ecirean eta neure pizenean

Uda barian satsa, beste zugatzak baño gorâ jo loran. Danak bebari begira, ez ipaliatzairen. edertasunaren baiño.

"

Aizia ~~txaria~~ betz danik ~~bete~~ be ezer esan daike. Usteldute oraindiño garizian dagozan sagarsloak, ondotsoak usteldu ez dagiezen, bota egiten daus.

"

Zozuak mokoka-mokoka sagarra zulotu ta alia jan.
Uda-baria ta oririk ez, ilde dago.

"

Gitxu-ondua bezzen apala; loraritk erakustetxa sasoian garan edarak ugari:

Iasoian berez aiatlalatsen dot gestaña latlatza; baita intxar-loskane be

---

Lozo-mirogaiuak keizetara goikian-gora; gorizago eztaria baña. Neskatilak be, sasoiz auiez esandako totxian; mutil maiteminduak auria artu baña.

Bi-uan sasti-zear baserritar trebe tegiargia ta sagar-ondo besangatsu guri guztien artean, emonaldi bakotxean sagar-mueta bat baño geiago, be, emon daikeenzala ta .....

mendu beria ezarri dautau. Lenaren onduan, apaiz ixetoz gainera, gotsaun baña oraindi; oiz oi bigaren mendua.

Ateimaz ete olez ixentaitako menduri, aleemoten alik lenen asi bedi.

Gaur be, sasoeletakuan sendor, [illegible] kastetu-aldean ta eindartsua izan dedin gaztetan elperta, makorta, okerta, aurri egun biar izaten da toki askotan. Gaur be gerre turuak aurri ukatu daigu-zan, Jesu gaur estea gotortunean lente, zutunik, edora gagozan.

Gaur zepeltxea ete naiko bana sadatu ta estubanatu be egun biar iza-tan da, mugita, astu, ola ta beder-tarriak itö eztagian.

Basoritar patriotak, sagar-lore jaunk dau de txiamarean ete polito ceteraren, pez aun-die emoten daatso, testo edozein lore politak bano aundiagoa. Egotik? Lore jaustlor ondoren sagar gurialt datuzazalto

Jorak jaurtea daga [illegible] be... gaur izaleri ... [illegible] ... ishee

"Orbatak baño aritzak luzeago bear dezu izan"

¡Agure buru-zuriak! Buru-zuri...
Mendi-galurretako bedartxuak orbatzen ta juan ezitan dira legortuan.
Mendi-galurretako bedarrentzat legortia baño Kaltegarriago, dira gizonarentzat urteak. Begiratu buruna.

Larrosa-ondoa dirudi bizitza onek. Urrinetik begiratuta loraK besterik agiri ez ta ondoratakoan lorak baño arantzak ugariago.

Iturritik ura ta urtzetik ura.

Olaña bukatuzintukuk txatxurtxotu gauriax - badagoka dinar duala dirudi - txatxuria ari lejira oraun zuka.

Urak be, vaturidakluar ganerka egiten yok.

Usteriak? Fruitzutztetza jauretatu barrutik. Lubara utsik dagoancan lubarr-ondotza orbelik etzuk zatzaingok azariak be alatzen. Betetu dagoanian ostera edozein arr-patatzuk txoribildtza jā-ruazak orbelak.

Legortian be iturizarako alkatt gure

Gramática.

Bere = al más cercano se refiere y entre los más cercanos al que esté en caso recto (nominativo o acusativo) Empléese poco.

Ni = se usa elegantemente como apoyo detrás del verbo. sobre todo si en la flexión verbal entra "na" ó "n" = arcitzeitzeuan ni(t)zuan nik.

A. Artículo. Solemos emplear demasiado con adjetivos.

Vocativo. Con ori — orek, etc. Ator eruKare ori; Emon eistazu yantzo orek.

El genio social del euskera se manifiesta en el respecto y en las conside-

ticiones que guarda con la persona inter-
locutora. Y si la sociabilidad de un pueblo
o de una persona se manifiesta en la
observancia de las reglas de urbanidad
y cortesía, el euskeldun es eminen-
temente social, más que ningún otro
que yo conozca, pues trata a la persona
interlocutora con un respecto sumo.
Orí - indica la separación especial.

Este carácter social y
este respecto aparece también el ver-
bo de interlocución (dialogado) que
se diferencia del indialogado como el bas-
kaino del guipuzkoano. y en el que hay
distinción de sexos.

Una particularidad de esto verbos
que el verbo intransitivo en la forma dialogada es tam-
bién transitivo v. g. = etorri nok - ikasi nok.
Se debe a la economía de la lengua.

De esta será en las naciones [illegible] de Europa, que chupan sangre del [illegible] y así se han engordado a cuenta de cadáveres

Nos hallamos con la desgracia de tener que servir a España y doble desgracia. Si no nos quita dinero (que siempre nos quitaron) nos quita el alma en esos cuarteles. pocilgas de la podredumbre, de corrupción y de ocio, antros de ocio, sanguijuelas que chupan nuestra sangre pura, limpia. y nos devuelven nuestra joven perdidos enfermos.

Opari = Sacrificio
Eskein =
Sutopa = holocausto
Ogengatituo = sacrificio expiatorio
Ederietsi = acceptar
Ogen-astetsa = perdon de los pecados
Jaurespidea = sacrificación o inmolación
Jaurestketan = celebrando u ofreciendo sacrificios
Emari-aulkira = trono de gracia
Aginka = promesa
Jaurikoana urbilken gaitun uste oberako ataka
Duan =
Nengildu -- gara - garaka.
Aginpidea = autoridad
Bera-akertia-bide itz jetor, asko sortu daikegun:
e.b. eraspenberatu egin nau = me ha edificado.

1 y 1 son 2			2 y 1 son 3			3 y 1 son 4			4 y 1 son 5			5 y 1 son 6		
1	2	3	2	2	4	3	2	5	4	2	6	5	2	7
1	3	4	2	3	5	3	3	6	4	3	7	5	3	8
1	4	5	2	4	6	3	4	7	4	4	8	5	4	9
1	5	6	2	5	7	3	5	8	4	5	9	5	5	10
1	6	7	2	6	8	3	6	9	4	6	10	5	6	11
1	7	8	2	7	9	3	7	10	4	7	11	5	7	12
1	8	9	2	8	10	3	8	11	4	8	12	5	8	13
1	9	10	2	9	11	3	9	12	4	9	13	5	9	14

TABLA DE SUMAR

6 y 1 son 7			7 y 1 son 8			8 y 1 son 9			9 y 1 son 10			10 y 1 son 11		
6	2	8	7	2	9	8	2	10	9	2	11	10	2	12
6	3	9	7	3	10	8	3	11	9	3	12	10	3	13
6	4	10	7	4	11	8	4	12	9	4	13	10	4	14
6	5	11	7	5	12	8	5	13	9	5	14	10	5	15
6	6	12	7	6	13	8	6	14	9	6	15	10	6	16
6	7	13	7	7	14	8	7	15	9	7	16	10	7	17
6	8	14	7	8	15	8	8	16	9	8	17	10	8	18
6	9	15	7	9	16	8	9	17	9	9	18	10	9	19

De 1 a 1 va 0			De 2 a 2 va 0			De 3 a 3 va 0			De 4 a 4 va 0			De 5 a 5 va 0		
1	2	1	2	3	1	3	4	1	4	5	1	5	6	1
1	3	2	2	4	2	3	5	2	4	6	2	5	7	2
1	4	3	2	5	3	3	6	3	4	7	3	5	8	3
1	5	4	2	6	4	3	7	4	4	8	4	5	9	4
1	6	5	2	7	5	3	8	5	4	9	5	5	10	5
1	7	6	2	8	6	3	9	6	4	10	6	5	11	6
1	8	7	2	9	7	3	10	7	4	11	7	5	12	7
1	9	8	2	10	8	3	11	8	4	12	8	5	13	8
1	10	9	2	11	9	3	12	9	4	13	9	5	14	9

TABLA DE RESTAR

De 6 a 6 va 0			De 7 a 7 va 0			De 8 a 8 va 0			De 9 a 9 va 0			De 10 a 10 va 0		
6	7	1	7	8	1	8	9	1	9	10	1	10	11	1
6	8	2	7	9	2	8	10	2	9	11	2	10	12	2
6	9	3	7	10	3	8	11	3	9	12	3	10	13	3
6	10	4	7	11	4	8	12	4	9	13	4	10	14	4
6	11	5	7	12	5	8	13	5	9	14	5	10	15	5
6	12	6	7	13	6	8	14	6	9	15	6	10	16	6
6	13	7	7	14	7	8	15	7	9	16	7	10	17	7
6	14	8	7	15	8	8	16	8	9	17	8	10	18	8
6	15	9	7	16	9	8	17	9	9	18	9	10	19	9

1 por 1 es 1			2 por 1 es 2			3 por 1 es 3			4 por 1 es 4			5 por 1 es 5		
1	2	2	2	2	4	3	2	6	4	2	8	5	2	10
1	3	3	2	3	6	3	3	9	4	3	12	5	3	15
1	4	4	2	4	8	3	4	12	4	4	16	5	4	20
1	5	5	2	5	10	3	5	15	4	5	20	5	5	25
1	6	6	2	6	12	3	6	18	4	6	24	5	6	30
1	7	7	2	7	14	3	7	21	4	7	28	5	7	35
1	8	8	2	8	16	3	8	24	4	8	32	5	8	40
1	9	9	2	9	18	3	9	27	4	9	36	5	9	45
1	10	10	2	10	20	3	10	30	4	10	40	5	10	50

TABLA DE MULTIPLICAR

6 por 1 es 6			7 por 1 es 7			8 por 1 es 8			9 por 1 es 9			10 por 1 es 10		
6	2	12	7	2	14	8	2	16	9	2	18	10	2	20
6	3	18	7	3	21	8	3	24	9	3	27	10	3	30
6	4	24	7	4	28	8	4	32	9	4	36	10	4	40
6	5	30	7	5	35	8	5	40	9	5	45	10	5	50
6	6	36	7	6	42	8	6	48	9	6	54	10	6	60
6	7	42	7	7	49	8	7	56	9	7	63	10	7	70
6	8	48	7	8	56	8	8	64	9	8	72	10	8	80
6	9	54	7	9	63	8	9	72	9	9	81	10	9	90
6	10	60	7	10	70	8	10	80	9	10	90	10	10	100

1 entre 1 a 1			2 entre 2 a 1			3 entre 3 a 1			4 entre 4 a 1			5 entre 5 a 1		
2	1	2	4	2	2	6	3	2	8	4	2	10	5	2
3	1	3	6	2	3	9	3	3	12	4	3	15	5	3
4	1	4	8	2	4	12	3	4	16	4	4	20	5	4
5	1	5	10	2	5	15	3	5	20	4	5	25	5	5
6	1	6	12	2	6	18	3	6	24	4	6	30	5	6
7	1	7	14	2	7	21	3	7	28	4	7	35	5	7
8	1	8	16	2	8	24	3	8	32	4	8	40	5	8
9	1	9	18	2	9	27	3	9	36	4	9	45	5	9

TABLA DE DIVIDIR

6 entre 6 a 1			7 entre 7 a 1			8 entre 8 a 1			9 entre 9 a 1			10 entre 10 a 1		
12	6	2	14	7	2	16	8	2	18	9	2	20	10	2
18	6	3	21	7	3	24	8	3	27	9	3	30	10	3
24	6	4	28	7	4	32	8	4	36	9	4	40	10	4
30	6	5	35	7	5	40	8	5	45	9	5	50	10	5
36	6	6	42	7	6	48	8	6	54	9	6	60	10	6
42	6	7	49	7	7	56	8	7	63	9	7	70	10	7
48	6	8	56	7	8	64	8	8	72	9	8	80	10	8
54	6	9	63	7	9	72	8	9	81	9	9	90	10	9

Mariano García. - Barcelona